

Zašto su danas inkluzivne institucije toliko važne?

Why Inclusive Institutions Nowadays are so Important?

Miomir Jakšić*

Milica Jakšić**

Apstrakt: *Institucije zauzimaju centralno mesto u mrežnim odnosima kooperacije i partnerstva ključnih društvenih i ekonomskih aktera – stejkholdera. Dobre institucije karakterišu tri svojstva: 1. ustanovljavaju i štite svojinska prava, 2. ograničavaju društvene elite koje nastoje da eksproprišu dohodak i svojinu drugih pojedinaca, i 3. osiguravaju jednake šanse za zapošljavanje rada i investiranje kapitala. Dobre institucije doprinose političkoj stabilnosti, uspešnoj makroekonomskoj politici i podstiču inicijative da se investira i zasposljava. Njihov ključni zadatak je da obezbede stabilnost i kontinuitet.*

Ekstraktivne (loše) institucije dvojako negativno utiču na ukupni društveni i ekonomski razvoj, tako što: 1. uvećavaju oportunistične trošak i 2. smanjuju prinos preduzetnicima. Inkluzivne (dobre) institucije deluju u suprotnom smeru i predmet su podsticajne regulacije regulatornih institucija, jer uvažavaju interese svih društvenih i ekonomskih aktera.

Ključne reči: *institucije, dobro upravljanje, regulatorne institucije, samostalnost, odgovornost, inkluzivne institucije.*

JEL klasifikacija: B22, P16, P48

1. Ekonomski razvoj i inkluzivne institucije

Zašto su danas inkluzivne institucije toliko važne? Odgovor treba tražiti u intelektualnom nasleđu i dostignućima institucionalizma i političke makroekonomije. D. Acemoglu nudi okvir za davanje odgovora na ovo pitanje: „Ljudski i fizički kapital su približni faktori ekonomskog rasta.“¹ i dalje „rast je mnogo izvesniji u uslovima postojanja inkluzivnih (ekonomskih i političkih) institucija, nego u uslovima postojanja ekstraktivnih

Abstract: *Institutions have central position in network relations characterized by cooperation and partnership of key social and economic actors – stakeholders. Good institutions are characterized with three attributes: 1. they establish and protect property rights; second, they restrict elites which strive to expropriate income and property of others members of society; third, they provide equal chances for employment of labour and investment of capital. Good institutions contribute to political stability, successful macroeconomic policy and enhance initiatives for employment and investment. Key role of institutions is in securing stability and continuity.*

Extractive (bad) institutions in dual way negatively affect entrepreneurship and whole social development, as they: 1. increase opportunity costs, and 2. reduce return to entrepreneurship. Inclusive (good) institutions act in opposite direction and they are object of incentive regulation, as they take care of interest of all social and economic actors.

Keywords: *institutions, good governance, regulatory institutions, independence, accountability, inclusive institutions.*

* Ekonomski fakultet, Univerzitet u Beogradu, mjaksic@ekof.bg.ac.rs

** Modern Business School, Beograd, mjaksic@mbs.edu.rs

¹ Acemoglu (2005).

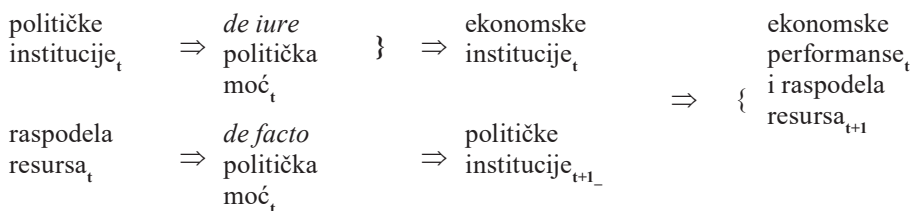
institucija. Inkluzivne ekonomske institucije: osiguravaju svojinska prava, red i zakon, tržišta i javne usluge i regulaciju na tržištima; otvorene su za relativno slobodni ulazak u novi biznis; osnažuju ugovore, olakšavaju pristup obrazovanju i nude šanse velikom delu stanovništva, odnosno, stvaraju podsticaje za investiranje i inovacije. Ipak, verliki broj društava tokom istorije i danas pod dominacijom je ekstraktivnih institucija: one nastaju od strane politički moćnih elita koje resurse oduzimaju ostatku društva.⁴²

Neuspesi tranzicije utemeljene isključivo na jednom jedinom kamenu temelju – privatizaciji – u privredama sa nastajućom demokratijom i tržištima koji su nekonsolidovani, a to je bila stvarnost Srbije, akademsku zajednicu i nosioce politike usmerili su ka fundamentalnim pokretačima društvenog i ekonomskog razvoja - institucijama. Bio je to svojevrsni povratak zapostavljenoj **Proizvodnoj liniji istraživanja** (poredak, proizvodnja, ponuda, vrednost) za razliku od nametnute i dominantne **Razmenske linije istraživanja** (pojedinaac, razmena, tražnja, cene).

Prevaziđena je ideološka pretpostavka da su institucije isključivi temelj socijalističke države i privrede, da za njih nema mesta u nastajućoj političkoj demokratiji i ekonomski efikasnoj tržišnoj privredi. Tek kada su konsolidovane demokratije i efikasne tržišne privrede razvijenog sveta teorijsko i praktično interesovanje usmerile ka institucijama, danas inkluzivnim institucijama, stvorena je platforma da i nerazvijene privrede, pa i Srbija, u središte svoje razvojne makroekonomske politike stave institucije koje svojim podsticajima treba da pokrenu i održavaju ukupni društveni i ekonomski razvoj.

D. Ačemoğlu je svoju kapitalnu knjigu **Ekonomsko poreklo diktature i demokratije** završio konstatacijom da se za demokratiju vredi i mora boriti; tome bismo dodali to mora biti bez ideološkog monopola, predrasuda i uz široku participaciju svih slojeva stanovništva kojih se to tiče. Tranziciona strategija osmišljena kao *reforme odozgo* koje osmišljava i sprovodi malobrojna društvena i ekonomska elita nisu to bile, to nam *ex post* potvrđuju ograničeni dometi takvih projekata. Zato su inkluzivne institucije toliko važne, jer smo oslobođeni predrasuda, pa i straha da utemeljenje društvene i makroekonomske razvojne strategije na tim osnovama priziva nekakvu socijalističku egalitarniju restauraciju. Nastanak i održavanje ekonomskih i političkih institucija Daron Ačemoğlu predstavlja shematski na sledeći način:

Dinamički okvir nastanka institucija („državne varijable“ i „stohastički šokovi“):

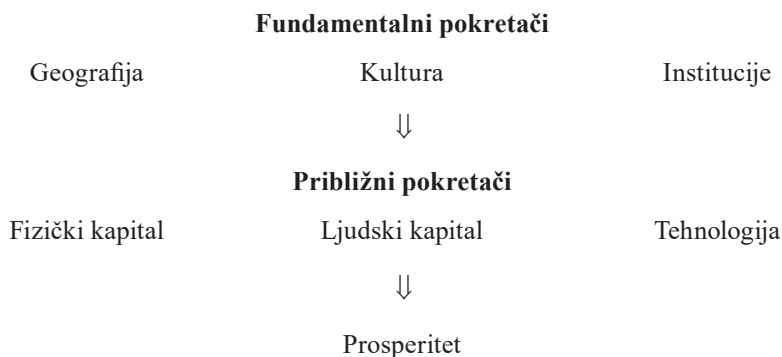

Izvor: Acemoglu, D., „14.773, Political economy of institutions and development, Predavanje 1: Introduction and overview“, pdf 9522, MIT, Feb. 4, 2014., <http://economics.mit.edu/faculty/acemoglu/courses>.

Postoje dve vrste institucija:

² Acemoglu, Robison (2012).

1. **ekstraktivne institucije** (loše, predatorske, ne podstiču investicije i ukupni društveni i ekonomski razvoj), i
2. **inkluzivne institucije** (dobre, razvojne, podstiču investicije i ukupni društveni i ekonomski razvoj.)³

Izvor: Acemoglu, Liabson, List Macroeconomics, Poglavlje 8, „Why Isn’t the Whole World Developed?“, Pearson, 2015, www.pearsonhighered.com, Instructor resources.

Institucije se danas ubrajaju u fundamentalne pokretače razvoja, ravnopravno sa fizičkom geografijom i nasleđenom kulturom i prema tome se i izdvajaju tri temeljne hipoteze o pokretačima društvenog i ekonomskog razvoja.

2. Tri razvojne hipoteze

Različite putanje i dostignuti stepen ekonomskog i društvenog razvoja i činjenica da ne postoji osigurani (garantovani) prosperitet danas se objašnjavaju trima razvojnim hipotezama:

1. geografska,
2. kulturna, i
3. institucionalna hipoteza.

1. **Geografska hipoteza** insistira na značaju fizičke geografije, klime i ekologije.⁴ L. Putterman je to ocenila na sledeći način: „Kakvu i koliko ulogu imaju istorijski faktori u objašnjavanju velikih razlika u nivou ekonomskog razvoja različitih zemalja i regiona u savremenom svetu? Međusobna povezanost geografije i ljudskog kapitala, u najširem smislu kulture, normi i institucionalnih kapaciteta imaju centralnu ulogu u objašnjavanju tih razlika.“⁵

2. **Kulturna hipoteza** ukazuje na značaj kulturnog nasleđa, vrednosti i tradicije. Alesina i Giuliano na sledeći način objašnjavaju značaj kulture: „Najnovija istraživanja poka-

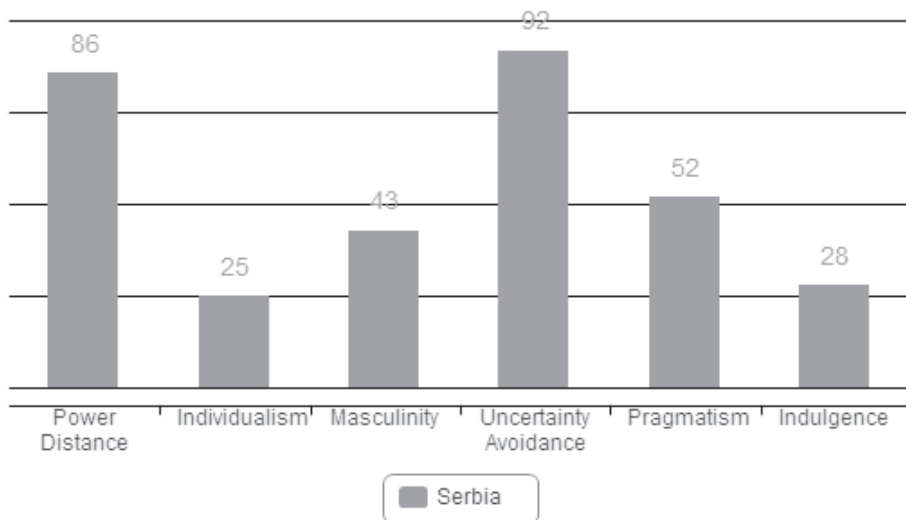
³ Acemoglu, Political Economy Lecture Notes, str.14.

⁴ Jaksic, Jaksic (2014).

⁵ Putterman (2014).

zala su da kulturne varijable opredeljuju mnoge ekonomske izbore i da štaviše utiču na stopu rasta i bogatstvo naroda. Kultura i institucije su endogene varijable.“⁶

Indeks G. Hofstedeja koji meri obeležja kulture u Srbiji pokazuje da su: 1. Udaljenost od moći i 2. Izbegavanje neizvesnosti značajno visoki, 3. Pragmatizam i 4. Dominacija muškaraca prilično visoki, dok su 5. Individualizam i 6. Povlašćivanje niski. To vodi zaključku da je srpsko društvo umnogome pod uticajem tradicionalnih vrednosti i kulture.⁷

Izvor: <http://geert-hofstede.com/dimensions.html>, pristupljeno 4.1.2015.

3. Institucionalna hipoteza najveći značaj pridaje institucijama koje podstiču ulaganja u ljudski, fizički kapital i tehnologiju. Važnost institucionalne hipoteze ilustruje važnost koju institucije imaju u procesu podsticanja ili usporavanja preduzetništva. „Institucionalna hipoteza dokazuje da razlike u institucijama . kako se društvo organizuje i uobličava podstičaje pojedincima i biznisu - su u osnovi razlika u stepenu prosperiteta širom sveta. Institucionalna hipoteza se temelji na uverenju da institucije opredeljuju kako će se pojedinci organizovati u jedno društvo i da li će uopšte napredovati.“⁸

3. Institucije kao fundamentalni faktor razvoja

Ustanovljavanje konsolidovane demokratije i efikasne tržišne privrede tek delimično zavisi od stope ekonomskog rasta (približni faktor rasta), a u celini i dugoročno od fundamentalnih faktora rasta – institucija i to onih koje omogućavaju obrazovanje, uvećavaju participaciju širokih slojeva stanovništva što je u središtu izgradnje inkluzivnih institucija.⁹ Dva važna kamena temeljca razvojnje makroekonomije su:

⁶ Alesina, Giuliano (2014).

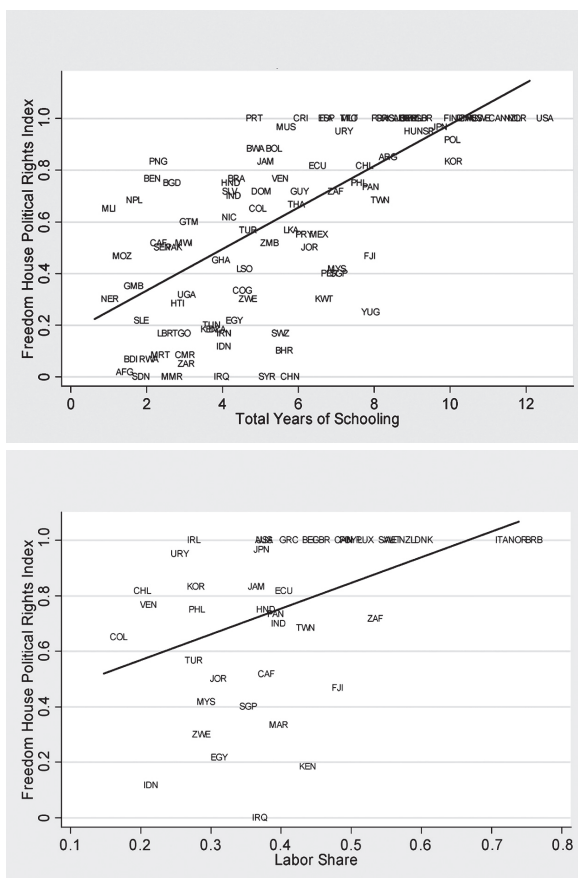
⁷ Jaksic, Jaksic (2014).

⁸ Acemoglu, Liabson, List (2015).

⁹ Acemoglu, Robinson (2006), str. 53.

1. institucije su fundamentalni faktor razvoja i to institucije koje su inkluzivne, dobre, razvojne čiji je cilj i mere performansi dobrobit građana, i
2. iskustva proučavanja nezavisnih regulatornih tela, na početku centralne banke, utvrdila su da načela samostalnosti, odgovornosti i inkluzivnosti moraju biti temeljna za ustanovljavanje takvih institucija i merenja njihovih performansi.

D. Ačemoğlu piše da korelacija nije uzročnost tipa: viši GDP uzrokuje više demokratije; potrebno je objašnjenje te korelacije koje vodi ka institucijama koje su kameni temeljci *dobre vladavine*. Naredna dva grafikona, dokazao je D. Ačemoğlu, pokazuju da je viši stepen političkih sloboda, kao ključno merilo demokratije, povezan sa fundamentalnim faktorima, poput 1. nivoa obrazovanja i 2. nivoa participacije javnosti, a ne isključivo sa nivoom ekonomskog razvoja. G. O' Donel je davno ustanovio da je Južna Koreja efikasna tržišna privreda, a ipak nije konsolidovana demokratija.

Izvor: Acemoglu, D., Robinson, J., *Economic Origins of Dictatorship and Democracy*, Cambridge University press, 2006., str. 55, 59.

Za inkluzivne, dobre, institucije ključno je sledeće pitanje: „ako su institucije (toliko) važne za ekonomske rezultate zašto onda društvo bira one institucije koje ne ubrza-

vaju ekonomski rast niti maksimiziraju ukupnu ekonomsku dobrobit.“¹⁰ Biraju se one ekstraktivne, loše, zato što je to u interesu elite, a ne javnosti, zato što mehanizmima korupcije, istiskivanja rente, diskriminacije, odsustva vladavine prava pribavljaju nezastuženu ekonomsku korist i društvenu poziciju.

Ekonomski razvoj ima dva ključna svojstva: 1. **održivost**, izraženu kao trajnost i dugoročnost ekonomskog napretka, i 2. **inkluzivnost**, merenu kao rast koji donosi dobrobit najvećem broju stanovnika i koji je u njihovom interesu. Kakwani i Pernia inkluzivni rast su definisali kao **rast-za-siromašne** koji im omogućava da učestvuju u dobrobitima na osnovama inkluzije i pozitivnih posledica ekonomskog i društvenog razvoja i „osigurava im da aktivno učestvuju i imaju značajne koristi od ekonomske aktivnosti“.¹¹

Vremenom definicija inkluzivnosti je proširena i nije se više odnosila isključivo na siromašne, već i na sve građane koji neprekidno komuniciraju sa različitim institucijama koje postaju kameni temeljci rasta i razvoja. **Izveštaj Svetske banke za 2013.** socijalnu inkluziju određuje dvojak: „Prvo, socijalna inkluzija je proces koji poboljšava mogućnosti za pojedince i grupe da participiraju u društvu, Drugo, to je proces poboljšanja sposobnosti, mogućnosti i digniteta pojedinaca inferiornih zbog svog identiteta da participiraju u društvu.“¹² Inkluzivni razvoj (IR) objašnjava naredna lista svojstava:

- usredsređen je na ekonomski rast kao ključni preduslov smanjivanja siromaštva,
- oslanja se na dugoročnu perspektivu i usredsređen je na održivi rast,
- vodi računa i o stopi i obeležjima rasta,
- usredsređen je na proizvodno zapošljavanje a ne preraspodelu dohotka,
- usredsređuje se ne samo na stopu rasta zaposlenosti, već i na rast produktivnosti,
- predmet analizi nisu jedino firme, već i pojedinci,
- vodi računa o apsolutnom, a ne relativnom definisanju rasta-za-siromašne,
- ne određuje se pomoću specifičnih ciljeva, na primer zapošljavanja ili raspodele dohotka. To su potencijalni ishodi, a ne specifični ciljevi, i
- oslanja se na izvore rasta okrenute ka tržištu, uz podsticajnu ulogu države.¹³

U skladu sa ovakvom definicijom inkluzivnog rasta određeni su i njegovi najvažniji elementi:

$$\bar{y}^* = \bar{\omega} \cdot \bar{y} \tag{1}$$

Inkluzivni rast iziskuje rast ciljanog BDP-a, $\bar{y}^*$, što se može postići : (i) rastom BDP-a, $\bar{y}$; (ii) rastom pravičnosti u raspodeli dohotka, $\bar{\omega}$; ili (iii) kombinacijom (i) i (ii).¹⁴

Naredna slika predstavlja bazični algoritam inkluzivnog rasta:

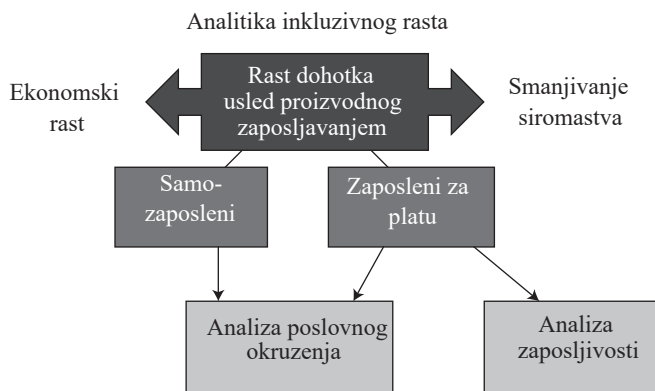
¹⁰ Acemoglu (2014).

¹¹ Kakwani, Pernia (2000).

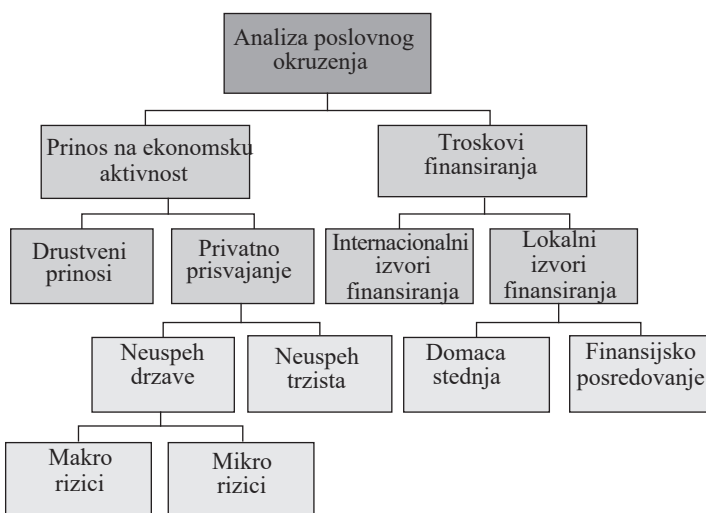
¹² World Bank (2013), str. 4.

¹³ Ianchovichina, Lundstrom (2009), str. 4.

¹⁴ Anand, Mishra, Peiris (2013), str. 7.

Analiza poslovnog okruzenja

Izvor: prilagodjeno prema Hausmann, Rodrik i Velasco (2005).

Izvor: Ianchovichina, E., Lundstrom, S., op.cit., str. 6.

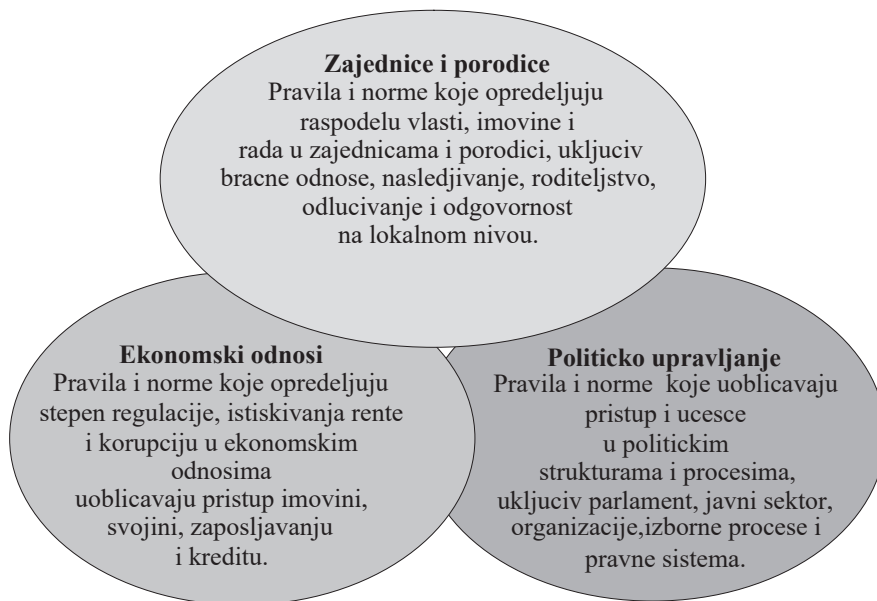
Dva temeljna oslonca inkluzivnog rasta su 1. ekonomski rast i 2. smanjivanje siromastva, koji su pokretači proizvodnog zapošljavanja, bilo samozapošljavanja ili rada za platu. Rezultati u domenu zapošljavanja vode ka analizi poslovnog okruženja, u čijem središtu su vladina politika i neuspesi tržišta.

Izveštaj svetske banke zaključuje: „Inkluzivno društvo mora raspolagati institucijama, strukturama i procesima koji osnažuju lokalne zajednice utoliko što državne institucije njima odgovaraju. To iziskuje učešće svih slojeva društva, uključujući i tradicionalno marginalizovane slojeve, poput etničkih grupa, domorodačkog stanovništva, u procesu odlučivanja.“¹⁵

¹⁵ The World Bank Group Goals (2013), str. 33.

Postoji visok stepen međuzavisnosti između institucija i razvoja koji rezultira u složenoj isprepletenosti tri skupa pravila koja se tiču: 1. pojedinaca, 2. ekonomskih, i 3. političkih odnosa.

Slika: Institucije opredeljuju ishode razvoja.

Izvor: Inclusive institutions, Topic Guide, 2014, www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence, str. 8.

Ne-inkluzivne, ekstraktivne, loše institucije se u svakom pogledu razlikuju od inkluzivnih, ne-ekstraktivnih, dobrih institucija jer ih osmišljavaju i uvode politički moćne elite koje resurse oduzimaju ostatku društva.¹⁶

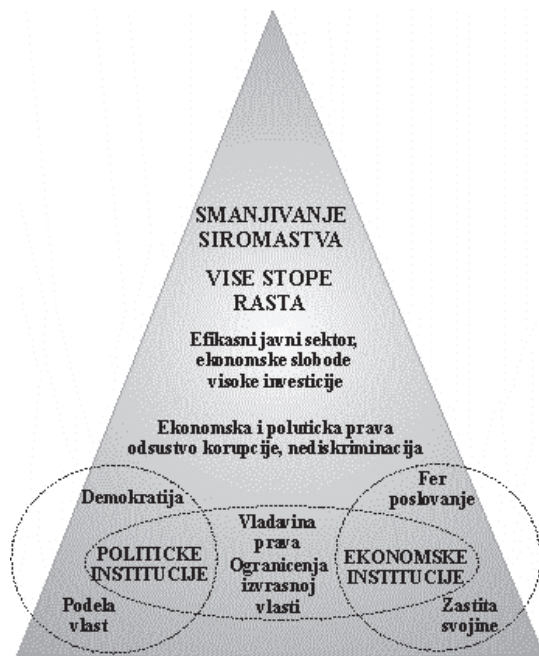
Zaključak **DFID izveštaja** je sličan prethodno iznetim ocenama: „11. ne postoji nikakva direktna veza između demokratskog statusa jedne zemlje i njene sposobnosti da smanji siromaštvo ili poboljša životni standard. Ne-demokratske zemlje sposobne su da se razvijaju, smanjuju siromaštvo i obezbede rast životnog standarda ... 12. činjenice upućuju na zaključak da šire tumačenje demokratije („duboka“ demokratija) iziskuje analizu demokratije i u periodima između izbora. Ako je tako onda političke institucije i prakse koje su zaista važne podrazumevaju snažnije političke partije usredsređene na rešavanje problema.“¹⁷

Naredni grafikon pokazuje da su u osnovi piramide koja vodi smanjivanju siromaštva, višim stopama rasta i ubrzanom ekonomskom i društvenom napretku političke i ekonomske institucije:

¹⁶ Acemoglu, Nemmers Lecture. Acemoglu (2014), Jakšić, Jakšić, M. (2014).

¹⁷ DFID (2013), str. 6.

Slika: Lestvica pokretaca: uloga vladavine i institucija u smanjivanju siromastva.

Izvor: DFID Evidence Product – literature review, Governance, institutions, growth and poverty reduction: a literature review, Evans, W., Ferguson C., (DFID), 2013., str. 12.

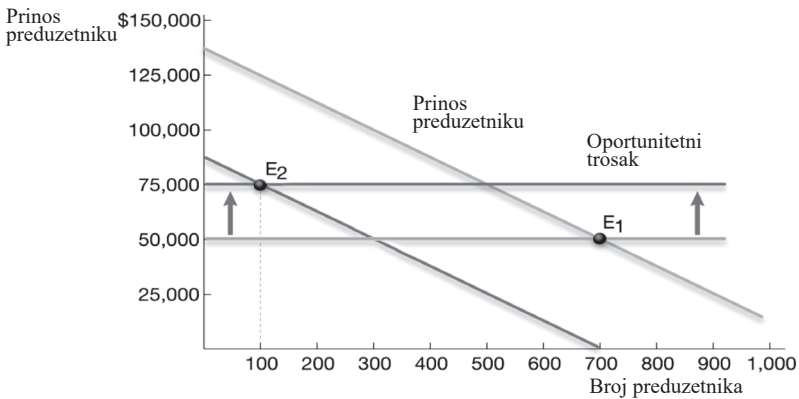
Institucije postaju inkluzivne ukoliko „podstiču participaciju velikog dela stanovništva u ekonomskim aktivnostima na način koji efikasnije koristi njihovo znanje i veštine. S druge strane ekstraktivne institucije ne uspevaju da osiguraju svojinska prava, stvaraju barijere ulasku, ograničavaju slobodno funkcionisanje tržišta. Takve institucije najčešće kontrolišu oni koji imaju političku vlast i koji oduzimaju resurse od ostatka društva.“¹⁸

Regulatorne institucije su primer inkluzivnih institucija, jer povezuju ključne stejkholdere u svim mrežnim delatnostima, podsticajno ili restriktivno deluju na njih. One su ustanovljavane po obrascu dobrih (inkluzivnih) institucija i ograničavaju ponašanje svih onih regulisanih subjekata koji u suprotnom mogu dvojako negativno delovati na ukupni društveni i ekonomski razvoj tako što:

- a) **uvećavaju oportunitetne troškove** (izbegavaju licenciranje, akreditovanje, dozvole za rad, nameću vidljive i nevidljive administrativne barijere) što rezultira u *uzlaznom pomeranju Krive oportunitetnog troška*.

¹⁸ Acemoglu, Liabson, List (2015).

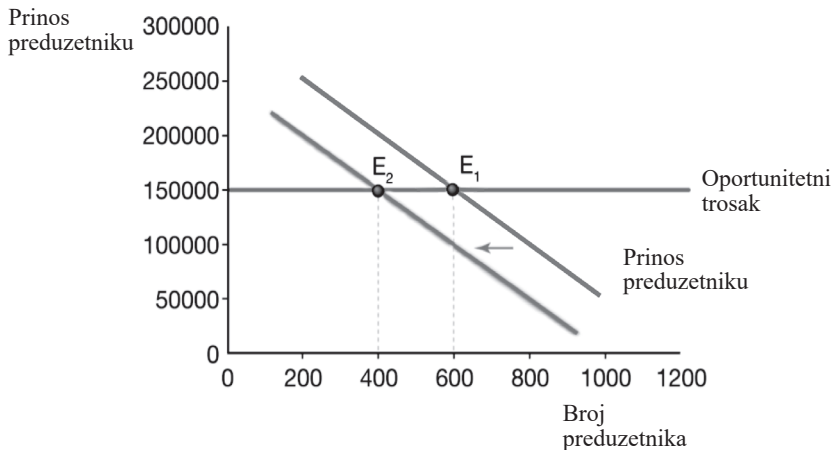
Slika. Oportunitetni trošak i barijere preduzetništvu.

Izvor: Acemoglu, Liabson, List, Macroeconomics, poglavlje 8, „Why Isn’t the Whole World Developed?“, Pearson, 2015., www.pearsonhighered.com, Instructor resources.

- b) **smanjuju pronose preduzetnicima** (kroz praksu ustanovljavanja barijera ulasku, iskanju rente, neizvesnom pravnom položaju, različitim oblicima diskriminatornog ponašanja) što rezultira u *pomeranju Krive prinosa preduzetnicima ulevo*.

Slika. Prinos preduzetništvu i barijere preduzetništvu.

Izvor: Acemoglu, Liabson, List, Macroeconomics, poglavlje 8, „Why Isn’t the Whole World Developed?“, Pearson, 2015., www.pearsonhighered.com, Instructor resources.

Regulatorne institucije unapred onemogućavaju ili naknadno koriguju ova dva kanala nepovoljnih posledica ponašanja državnih institucija i privrednih subjekata. World Economic Forum nedavno je po prvi put objavio *Inclusive Growth and Development Report*, čiji je cilj da identifikuje strukturalna i institucionalna obeležja zemalja koja uzrokuju opšti porast životnog standarda na osnovu inkluzivnog rasta. Naredna slika predstavlja 7 ključnih stubova i 15 podstubova.¹⁹

¹⁹ The Inclusive Growth and Development Report (2017).

1. stub	2. stub	3. stub	4. stub
Obrazovanje i razvoj veština	Zapošljavanje i politika dohodaka	Formiranje kapitala i preduzetništvo	Finansijsko posredovanje u oblasti investiranja u realni sektor
dostupnost	zapošljavanje	mali biznis	inkluzija u finansijski sistem
kvalitet	plate i socijalna davanja	vlasništvo nad imovinom i stanovima	posredovanje kod poslovnih investicija

5. stub	6. stub	7. stub
Barba protiv korupcije	Osnovne usluge i infrastruktura	Fiskalni transferi
poslovna i politička etika	bazična i digitalna uinfrastruktura	poreski zakoni
odnos prema renti	zdravstvene usluge i infrastruktura	socijalna zaštita

Inkluzivni rast i razvojni okvir. Izvor: *Inclusive Growth and Development Report 2017.*, World Economic Forum., str. viii.

U **PricewaterhouseCoopers** studiji koja se bavila rezultatima energetske regulatorne okvira sadržani su korisni indikatori koji su primenljivi i za ocenjivanje performansi svih regulatornih institucija.²⁰ Regulatorne institucije su ocenjivane na osnovu sledeća četiri indikatora koji bi se mogli iskoristiti za ocenu performansi inkluzivnih institucija:

1. **Osposobljenost** (poznavanje grane, posvećenost stvaranju dugoročnog regulatornog okvira);
2. **Menadžment i upravljanje** (transparentnost, doslednost u odlučivanju);
3. **Efikasnost** (preduzimanje obavezujućih akcija, ispunjavanje ciljeva grane-delatnosti);
4. **Društvene koristi** (veća efikasnost grane-delatnosti, niže tarife za potrošače).²¹

²⁰ An EU-wide survey of energy regulators' performance (2014).

²¹ An EU-wide survey of energy regulators' performance (2014).str. 4.

Redosled deset najvažnijih pokazatelja za **Ukupnu ocenu** regulatorne institucije od strane regulisane grane-delatnosti:

1. Poznavanje grane-delatnosti,
2. Transparentnost,
3. Stvaranje dugoročnog regulatornog okruženja,
4. Podsticanje finansijske održivoosti mrežnih grana-delatnosti,
5. Integritet,
6. Jasno definisani ciljevi,
7. Doslednost u odlučivanju,
8. Pravovremeno odlučivanje,
9. Prilagođavanje promenjenim okolnostima, i
10. Minimiziranje regulatorne neizvesnosti.²²

Izveštaj Svetskog ekonomskog foruma o potencijalima i perspektivama inkluzivnog razvoja zaključuje se sledeće:

u svim zemljama postoji prostor za poboljšavanja, moguće je da rast istovremeno bude 1. za-siromašne i 2. podstiče-brži-rast fiskalni transgferi mogu biti od koristi, ali, takođe, i druge mere. niži dohodak nije prepreka za uspeh postoje značajne regionalne sličnosti sadašnju diskusiju o nejednakosti treba još više proširiti.

Neki od najvažnijih indeksa koji mere institucije i njihove performanse su:

- Worldwide Governance Indikatori,
- Indeksi Social Development databaze,
- Human Development Indeks (HDI),
- Better Life Indeks, i
- Human Opportunity Indeks.²³

U zaključku podsećamo na doprinose koje je svojevremeno diskusija o samostalnosti i odgovornosti centralne banke dala u sledećim domenima: 1. definisanju tri temeljna načela samostalnosti, odgovornosti i transparentnosti kao kjučnih atributa svih ekonomskih i političkih institucija, 2. uvođenju indeksa za merenje njihove uspešnosti, i 3. povezivanju ekonomskih i političkih faktora koji su pokrenuli razvoj Političke makroekonomije i u središte analize postavili inkluzivne institucije

Literatura

Acemoglu, D., „Modeling Inefficient Institutions“, *Ekonomске ideje i praksa*, br. 12, mart 2014., tematski broj *Political macroeconomy and contribution of Daron Acemoglu*.

Acemoglu, D., Robinson, J., *Economic Origins of Dictatorship and Democracy*, Cambridge University Press, 2006.

²² An EU-wide survey of energy regulators' performance (2014), str. 22 i sl.

²³ DFID (2014), str. 16.

- Acemoglu, D., „14.773, Political economy of institutions and development, Lecture 1: Introduction and overview“, pdf 9522, MIT, 4. Februar, 2014., <http://economics.mit.edu/faculty/acemoglu/courses>.
- Acemoglu, D., „Political Economy Lecture Notes“, PE9524.pdf, <http://economics.mit.edu/faculty/acemoglu/courses>.
- Acemoglu, D., „State Building: A Political Economy Perspective“, *Nemmers Lecture*.
- Acemoglu, D., *Political regimes, institutions and growth*, June 2005, Tüsiad-koç University economic research forum.
- Acemoglu, D., Robinson, J., „Why Nations Fail“, *FBVA Lecture*, 21. maj 2012.
- Acemoglu, Liabson, List, *Macroeconomics*, „Poglavlje 8: Why Isn't the Whole World Developed?“, Pearson, 2015, www.pearsonhighered.com, Instructor resources.
- Alesina, A., Giuliano, P. „Culture and Institutions“, 1. September, 2014., [pristupljeno 23.12.2014].
- An EU-wide survey of energy regulators' performance*, PricewaterhouseCoopers Advisory, www.pwc.nl, 16 Septembar 2014.
- Anand, R., Mishra, S., Peiris, S. J., *Inclusive Growth: Measurement and Determinants*, 2013.
- DFID Evidence Product – literature review, Governance, institutions, growth and poverty reduction I: a literature review*, William Evans, Clare Ferguson (DFID), 1. Avgust 2013.
- <http://geert-hofstede.com/dimensions.html>, [pristupljeno 4.1.2015].
- Ianchovichina, E., Lundstrom S., „What is Inclusive Growth?“, *Policy Research Working Paper 4851*, WPS 4851.pdf., The World Bank Economic Policy and Debt Department Economic Policy Division, Mart 2009.
- Inclusive institutions, Topic Guide*, 2014, www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence.
- Jakšić, M., Jakšić, M., „Proximate and fundamental factors of growth: culture and institutions“, *Economics and Economy*, vol. 1, no. 4, dec. 2014.
- Kakwani, N. and Pernia, E. (2000). ‘What is Pro-poor Growth?’, *Asian Development Review: Studies of Asian and Pacific Economic Issues*, Vol. 18, No. 1., Asian Development Bank.
- Putterman, Louis. „History and comparative development.“ *The New Palgrave Dictionary of Economics. Online Edition*. Eds. Steven N. Durlauf and Lawrence E. Blume. Palgrave Macmillan, 2014. The New Palgrave Dictionary of Economics Online. Palgrave Macmillan. 22 Maj 2014.
- The Inclusive Growth and Development Report*, <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/box-1-the-inclusive-growth-and-development-report/>.
- The World Bank Group Goals: End Extreme Poverty and Promote Shared Prosperity*, Washington, DC. <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/WB-goals2013.pdf>, 2013.